

4.3.2.1.0 / Elveda Paul Auster ve Bütün O Güzel Kitaplar için Teşekkürler

Mayıs ayının ilk gününe, çok üzücü bir haberle başladık maalesef. Yaşayan en büyük yazarlardan biri daha, Paul Auster da “sevdiğimiz ölümler” kervanına dahil oldu. İşbu yazı, onun ölüm haberinin teessürüyle hazırlanan, iddiasız bir veda yazısı gibi okunabilir...

Çağdaş Amerikan edebiyatının en sevilen yazarlarının başında gelen Paul Auster, 3 Şubat 1947'de New Jersey'de, Polonya'dan ABD'ye göç etmiş bir Yahudi ailede doğdu. Babası hukukçu Samuel Auster'ın telkinleriyle eğitimini sürdüren Paul, New Jersey, Newark'ta geçen çocukluk yıllarından sonra Columbia Üniversitesinde İngiliz, Fransız ve İtalyan edebiyatı üzerine eğitim aldı. 1971-1974 yılları arasında Fransa'da kaldıktan sonra yaklaşık 50 yıl boyunca yaşayacağı New York/Brooklyn'e yerleşti. İlk evliliğini Amerikalı yazar Lydia Davis ile yapan Auster, 1981 yılında yine yazar olan Siri Hustvedt ile evlendi. O tarihten ölümüne kadar New York/Brooklyn'de yaşamayı sürdürdü.

1982 yılında Paul Benjamin mahlasıyla yayınladığı ilk romanı *Köşeye Kısırmak* çok başarılı bir polisiye sayılmasa da karakter yaratmaktaki ustalığı hemen kendini göstermekteydi. Fakat asıl şöhretini *Cam Kent* (1985), *Hayaletler* (1986), *Kilitli Oda* (1986) adlı kitaplarla edindi. Üç ayrı kitap olarak yayımlanan bu seri daha sonra *New York Üçlemesi* adıyla birleştirildi. *Brooklyn Çılgınlıkları*, *Yalnızlığın Keşfi*, *Yanılsamalar Kitabı*, *Ay Sarayı*, *Leviathan* gibi romanlarıyla da çağdaş dünya edebiyatının en önemli yazarlarından biri oldu. Romanlarının yanı sıra sinemaya olan tutkusuyla da bilinen Auster'ın *Duman* (Smoke) ve *Surat Mosmor* (Blue in Thy Face) adlı senaryoları filme çekildi. *Lulu Köprüde* (Lulu On The Bridge) isimli filmin senaryo yazarlığını ve yönetmenliğini de bizzat kendisi yaptı. Roman ve senaryo dışında biyografi, şiir, anı, makale gibi türlerde de eser vermiş olmasına rağmen belleklerimizde usta bir romancı olarak kazandı.

Bazı yazarlar bazı şehirleri ya da bazı şehirler bazı yazarları anımsatırlar bana. Ne zaman yazarm yahut şehrin adı geçse, eşlikçi olarak diğer isim beliriverir belleğimde. Auster'ın New York'la kurduğu duygusal bağ, eserlerinin pek çoğunda açık bir şekilde görülür. Geniş bir zaviyeden bakılırsa Joyce için Dublin, Tanpınar için İstanbul, İnfante için Havana, Dickens için Londra neyse Auster için de New York aynı şeydir denebilir. Girift ilişkiler içinde olan küçük burjuva bireylerin varoluş sıkıntılarını, birbirleri üzerinden yaşama tutunma teşebbüslerinin başarısızlığını ve metropol yalnızlığını pek çok eserinde çarpıcı bir şekilde dile getiren Auster'ın roman dünyasının kahramanlarından biri de New York şehridir.

Beyzbol, New York, Amerikan yaşam tarzı, blues, ucuz romanlar, geçmiş dönemlerin popüler kültür figürleri Auster'ın romanlarında sıkça karşımıza çıkan temalardır. Çok sevdiğim *Yükseklik Korkusu* kitabı bu tematik zenginliğe güzel bir örnek olabilir. Kitapta Ku Klux Klan'dan Al Capone'a, Babe Ruth'a kadar pek çok sarsıcı kişi ve grup çıkar karşımıza. Son dönem romanlarından olan *Son Şeyler Ülkesinde*'de ise daha önce hiç denemediği bir türe el atmış ve Amerikan edebiyatının en güzel distopyalarından birini yaratmıştır.

2017 yılında, 70 yaşında bir yazar olarak yayınladığı *4 3 2 1* adlı romanı, 1128 sayfalık devasa bir aile hikâyesi ve gayriresmi Amerikan tarihi gibi okunabilir. Benim de favori kitaplarının başında gelen bu eser, tanıtım bülteninde de ifade edildiği gibi “Auster'ın en büyük, en yürek burkan, en doyurucu romanı, gerçeklerin ve olasılıkların, aşkın ve yaşamın sürükleyici ve şaşırtıcı öyküsü” olarak tanımlanabilir.

Merkezde bir geniş aile hikâyesi olsa ve bazı hadiseler "öyle olmasaydı nasıl olurdu" gibi özetlenebilecek bir tür kelebek etkisi yorumu gibi görünse de kitap boyunca Soğuk Savaş'tan Rosenberglerin idamına, Komünist avından ekonomik bunalıma, Kennedy ve Martin Luther King suikastlarına, Vietnam Savaşı'na, 1968 öğrenci olaylarına, 1900'lerin ikinci yarısına damga vuran tüm mühim meselelerin ele alındığı da görülür. Elbette bazı otobiyografik öğeler de mevcuttur kitapta. Auster kitabından bahsederken "Kendi yaşamımdan bazı şeyleri aktardım ama hangi yazar bunu yapmaz ki? Ben tanıdığım, bildiğim dünyayı, kendi yaşadığım ve sürprizlerle dolu deneyimleri yansıtmaya çalışıyorum, ömrüm boyunca bu kitabı yazmak için bekledim," diyor.

Ölümünden hemen önce yayımlanan son romanı *Baumgartner*'i diğer tüm kitaplarını aldığım gibi büyük bir hevesle almıştım. Kitabı alır almaz da şunları not etmiştim küçük defterime :

"Bu kitap yazdığım son kitap olabilir" demiş açıklamasında. Kanser hastası olduğunu ve işlerin pek de iyi gitmediğini öğrendim bu vesileyle. Ne tuhaf, sevdiğim bir yazarın yakında öleceğini ve bir daha yazamayacağını düşünmek, sevdiğim bir yakınımın hasta olduğunu ve yakında öleceğini bilmek gibi bir şey... Henüz ölmeden yasını tutmaya başlıyorsun. Büyük bir edebiyatçının yası nasıl tutulur? Bence en iyi yol külliyatını en baştan tekrar okumaya başlamak...

Kısa bir romandır *Baumgartner*. Hatta novella bile denebilir. Fakat hacmi kimseyi yanıltmasın, okuduğum en çarpıcı Auster romanlarından biri olduğunu söyleyebilirim. Karısının ölümünden hayata nasıl devam edeceğini bilemeyen emekli profesör Baumgartner'ın, bir taraftan yaşlılıkla ve hastalıklarla boğuşup yavaş yavaş ölümü beklerken diğer taraftan da hayatın karşılaştırdığı küçük sürprizlerle kafasının nasıl karıştığına tanık oluruz kitap boyunca.

Dış dünyayla kurduğu temas teşebbüslerinden biri haftada birkaç kez internet üzerinden kitap sipariş etmektir Baumgartner'ın. Ancak kitapların paketlerini bile açmadan öylece bir köşede biriktiriyor. Belli bir sayıya ulaştıklarında da onları götürüp halk kütüphanesine bağışlıyor. Peki, bunu neden yapıyor? Çünkü kargoyu getiren görevli kadınla ayaküstü yaptığı birkaç dakikalık sohbet onun gününün en keyifli ânı oluyor. Hoşlanıyor o kadından ama bu hoşlanmanın cinsel çekimle yahut aşkla ilgisi yok, yaşlı ve yalnız bir adamın derin umutsuzluğuyla alakalı bir durum bu. Kitabı okuyanlar ne demek istediğimi anlayacaklardır muhakkak.

Ağır ve depresif başlayan Baumgartner, kitabın sonuna doğru ortaya çıkan hoş bir sürprizle umutlu bir hal alır gibi olurken birdenbire bir muammayla bitiveriyor. Normalde bu kitabın birinci kitap olduğunu ve mutlaka devam edeceğini düşünürdüm. Çünkü kitap yarım kalmış bir kitap nasıl biterse öyle bitiyordu. Fakat çok iyi biliyordum ki devamı falan gelmeyecekti, zaten kendisi de yazdığım son kitap olabilir derken aslında bunun bir nevi veda kitabı olduğunu söylemişti bizlere. Buna rağmen yazdığı son kitabın bu kadar güzel ve "yarım" bırakılmış olması tam da Auster'a yakışır bir muziplik değil mi?

Baumgartner'i elime aldığım zamanki hislerimi küçük deftere 2024 Ocak ayının başında yazmıştım. Ve maalesef 1 Mayıs 2024'te kötü haberi aldım. Haberi alır almaz da ilk yaptığım şey yine aynı deftere şu satırları yazmak oldu:

"Uyanır uyanmaz aldım haberi. Bir zamanlar iyi kötü muhabbetim olan ancak artık ruhunu kapitalizm şeytanına satmış, neden hala takip ettiğimi bilmediğim (belki görür de engeller beni) çakma editör paylaşmış. Kötü haberler kötü insanlardan duyulunca tesiri de yüksek oluyor sanırım!"

Az önce gördüm yani. Gözlerim hala çapaklı, yenice uyandım. Üzüldüm. Çok severdim Auster'ı. O yüzden çok üzüldüm. Bir dakika. Çok da üzülmeydim. Bir süredir hastaydı. Dördüncü evre kanser. Aslında o uğursuz 2022 yılında, önce daha 10 aylık bebek olan torunu, sonra oğlu peş peşe uyuşturucudan ölünce yaşamak için pek bir nedeni de kalmamıştı. Son romanı Baumgartner için, muhtemelen bu benim son romanım olacak dediğini okuduğumda artık yaşamaktan vazgeçtiğini anlamıştım.

Çok üzülmeydim demem Auster'la ilgili, kurtuldu diye. Ama kendim için çok üzüldüm. Çünkü sevdiğim yazarlar için yaşayan en sevdiğim yazarlardan demek yerine sevdiğim bir yazardı dememe neden olacak bir ölümümüz daha oldu. Evet, sevdiğimiz ölümler gittikçe artıyor lakin sevmediğimiz diriler de hala çok...

Hoşça kal Paul Auster. Kütüphanemdeki yerin her zaman baki..."

Ali Lidar, "4.3.2.1.0 / Elveda Paul Auster ve Bütün O Güzel Kitaplar için Teşekkürler"

<https://www.fikirtepedi.com/edebiyat/4-3-2-1-0-elveda-paul-auster-ve-butun-o-guzel-kitaplar-icin-tesekkurler/> (Yayın Tarihi: 4 Mayıs 2024).